

Fotó: Kovács Árpád

Mihály Ferenc előadása a székelydályai református templom építéstörténetéről és a kazettás mennyezet restaurálásáról

Fotó: Kovács Árpád

Kovács András egyetemi tanár előadása a homoródjánosfalvi templomban

Fotó: Kovács Árpád

Sófalvi András régész és Tövissi Zsolt építész a székelyderzsi unitárius templom felújításának előzményeiről és a helyreállítás folyamatáról beszél

Fotó: Márton Ildikó

A konferencia résztvevői a Jézus-kápolna előtt

Udvarhelyszék megújuló (épített) öröksége

A Teleki László Alapítvány 2013. május 30-a és június 2-á között magyarországi és erdélyi műemlékvédő szakemberek közreműködésével a tizennegyedik alkalommal szervezte meg a *Megújuló örökség* című nemzetközi műemlékvédő konferenciát. A konferencia ezúttal a zömében Udvarhelyszéken (a Nagy-Küküllő, a Nyikó és a Homoród mentén) található műemlék templomok felújításának folyamatát vette számba, a különböző helyszíneken lelkészek, régészek, restaurátorok, építészek, művészettörténészek számoltak be a templomok építéstörténetéről, illetve a közelmúltban történt helyreállítási munkálatokról.

Az „utazó” konferencia a **radnóti** kastély megtekintésével kezdődött május 30-án. Jomagam másnap kapcsolódtam be a templomok látogatásába, melynek első állomása **Oklánd** volt. Érkezésemkor már népes hallgatóság figyelt Kelemen Levente unitárius lelkész szavaira, majd Lángi József székesfehérvári falkép-restaurátor fordította komolyra a szót. Lángi urat jól ismerik a Székelyföldön, hiszen vidékünkön is sok helyen kutatót, ő tárta fel pár éve az Oklándhoz közeli Homoródkaracsonyfalván az unitárius templom északi falán hét jelenetben elénk táruló Szent László-legendát. Lángi József először az oklándi unitárius templom építéstörténetét vázolta fel, majd a falképekről ejtett szót, külön kiemelve az északi falon csak töredékeiben látható Szent László-legendát nyitó jelenetnek különlegességét (László királylyá koronázása), illetve az ugyancsak ebben a periódusban készült Utolsó ítélet kompozíció rekonstruálásának lehetőségeit. Megtudtuk, hogy a déli fal kutatását is tervezik, ahol az 1937-es felújítás előtt még látható volt Szent Péter és Szent Pál apostolok mondatszalogot tartó alakja.

Oklándtól elbúcsúzva az Udvarhelyszék déli határánál fekvő **Székelydályá** irányába folytattuk utunkat, ahol Fülöp Szabolcs református tiszteletes tárt karokkal és izes falatokkal várt bennünket. A középkori, kis méretű, leginkább szentélyboltozatának lombdiszes festményeiről és a reneszánsz pajzsokra festett címerekről híres templomban Mihály Ferenc restaurátor tartott érdekes előadást a templom építésének szakaszairól, az 1500-as évek elején történő kifestéséről, illetve az 1630-ban készült festett famennyezetről. Előadásában szemléletesen és példák sokaságát idézve igyekezett képet adni a korabeli famennyezet színvilágáról, a restaurálás menetéről, illetve a beavatkozás eredményeiről, melynek sikeréről a helyszínen mindannyian meggyőződhattünk. Ezután Pál Péter falkép-restaurátor elevenítette fel a hajóban és a szentély oldalfalain előkerült falképek restaurálásának folyamatát, nehézségeit és szépségeit. Rövid időre megálltunk a Dályától alig két és fél kilométerre fekvő **Égében**, megnéztük a felszegei részen található templomot, amely a XVIII. század végén épült. Legfőbb ékessége a festett karzat, a szószékkorona és a kazettás mennyezet, melyet pár évvel ezelőtt Mihály Ferenc restaurált.

Székelyderzsben Tövissi Zsolt csíkszeredai építész számolt be a templom és az azt övező várfal, illetve a bástyák és a torony helyreállításáról, majd Sófalvi András régész osztotta meg tapasztalatait a derzsi templom régészeti kutatásáról. Ezt követően a templombelsőben Pál Péter tartott előadást a falképekről, illetve Tóth Boglárka a templom faanyagának dendrokronológiai vizsgálatáról. Következő állomásunk **Homoródjánosfalva** volt. Itt Kovács András művészettörténész, egyetemi tanár elevenítette fel a templom építéstörténetét a tőle megszokott tudományosságot némi humorral fűszerezve, majd rendkívül szemléletesen ismertette a szentély gyámkövein (a pajzsokon) domboruló cí-

merszerű ábrázolások és emblémák (zarándokjelvények) jelentőségét. Ezek jelentését értelmezve arra a következtetésre jutott, hogy a homoródjánosfalvi templom „patronusai a 16. század elején egy nagy compostelai zarándoklaltal összefüggésben kezdtek templomuk késő gótikus átalakításához, s vállalkozásuk emlékét a szentély gyámkövein meg is örökítették”.¹ A fentiek alapján az udvarhelyszéki templomok között egyedi sajátosságokkal rendelkező jánosfalvi templom jó példája annak, hogy az egyre szélesebb körben kutatott székelyföldi műemlékek kapcsán még mindig találkozhatunk érdekes fejleményekkel, ami a kutatóknak újabb motivációként szolgálhat.

A kirándulássá vált konferencia harmadik napján először a **homoródkarácsonyfalvi** unitárius templomot kerestük fel, majd **Székelyudvarhelyre** érkeztünk, ahol jelen sorok írója beszélt a ferencesek udvarhelyi meglepedéséről, illetve a ferences templom építési fázisairól. Ezt követően Mihály Ferenc számolt be a faberendezés restaurálásáról, melynek nyomán (a különböző átfestések eltávolításával) a főoltár és a mellékoltárok eredeti, XVIII. századi színvilágukban pompáznak. A berendezés mellett az elmúlt évek restaurálási munkálatai érintették a szentélyfalak díszítőfestését és a szentély mennyezetének képeit is. Itt az 1928-ban készült Herczeg Ferenc-féle (kevésbé kvalitatív) festmények, díszítések eltávolításával újból láthatóvá vált a XVIII. századi késő barokk festés. Ez a munka Pál Pétert és segítőt dicséri.

Egy manapság sokat emlegetett, érdekes épület felkeresésére indultunk ezután, a város déli kijáratánál, a Felsőboldogfalva felé vezető út bal oldalán található Jézus-kápolnához, melyet sokáig – főként alaprajzi formája alapján – még a szakemberek közül is néhányan XIII. századnak tartottak. Sófalvi András régész a közelmúltban végzett ásatások és kutatások eredményei alapján igyekezett végképp eloszlatni a kápolna középkori eredetét erőltető nézeteket. A kápolna megtekintése és az előadás elhangzása után a Nagy-Küküllő melletti falvak következtek, először **Felsőboldogfalva**, majd **Bögöz** és **Nagyalambfalva**. Jó volt látni az állványoktól (a lelkészek szerint: végre) megszabadított, frissen restaurált, letisztított és konzervált falképeket. Utolsó udvarhelyszéki állomásunk Rugonfalva volt, ahol Pál Péter és Mihály Ferenc tartott előadást a templomban végzett felújításokról. A konferencia az alvinci és a borbereki református templom látogatásával zárult 2013. június 2-án.

Az élményekben gazdag konferencia jó alkalom volt arra, hogy szakemberként vagy akár kívülállóként újabb felfedező utat tegyünk az udvarhelyszéki műemlékek között. Az évek óta zajló régészeti, építéstörténeti kutatások, a különböző építési korszakok tisztázása, a falképek vizsgálata és feltárása, a faberendezési tárgyak restaurálása nyomán nem egy esetben új műrészletek kerültek napvilágra, eddig biztosnak vélt elméletek dőltek meg, vagy évtizedek óta fenntartott feltételezések igazolódtak. Csak a helyben lakók és a szorgalmas szakemberek látják a korszerű restaurálást megelőző körülmények és a helyreállítás nyomán kialakult állapot közötti különbséget. Jó látni a vidékünkön is magas színvonalon zajló műemlék-helyreállítási munkálatok eredményeit, amelynek köszönhetően épített örökségünk megóvása jó úton halad. A szakembereké ebben a legfőbb érdem, na meg a műemlékek állagmegőrzési, restaurálási munkálataihoz évek óta hozzájáruló Teleki László Alapítványé.

Kovács Árpád

1. Lásd bővebben: Kovács András: *El Camino erdélyi zarándokai. A homoródjánosfalvi szentély gyámköveiről.* In: www.ceeol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id (Letöltve: 2013.06.03.)

ÖRÖKSÉGÜNK

Történelem. Népelet. Néphagyomány. VII. évf. (2013) 2. szám

2 Kovács Árpád: Udvarhelyszék megújuló (épített) öröksége

Életutak

4 Balázs Ödön: „Minél többet tenni, alkotni, gyűjteni” Száztíz éve született a huszadik századi magyar botanika egyik legjelentősebb személyisége, Soó Rezső (1. rész)

Tárgyi örökségünk

8 Róth András Lajos: A színes papír történetéből 6. A tapéta

História

13 Bicsok Zoltán: Fondok és gyűjtemények a Román Országos Levéltár csíkszeredai hivatalának kezelésében 18. Szerzemények és adományok gyűjteménye (I.)

17 Sófalvi András: A bágyi vár

Forrásközelben

20 Mihály János: Házak, utcák, szomszédságok, örökségek a 17. századi Székelyudvarhelyen és határában

Lábjegyzet

23 Róth András Lajos: Sínen vagyunk...

Népi kultúra

25 Lőrincz József: Ábránfalvi hagyaték

28 Jakab Rozália: Farkaslaka eredetmondája a hozzá kapcsolható településtörténeti emlékekkel és hiedelmekkel

30 Tatár Ágnes Tekla: Gergelyjárás Ürmösön (Gergelypápa)

A címlapon: A Királyok imádásának jelenete a felsőboldogfalvi református templom diadalívének déli oldalán (részlet). Kovács Árpád felvétele.

Médiapartnerek:

UDVARHELYI
Híradó

H
Hargita Kiadó

SZABADIDŐKALAUZ

ÖRÖKSÉGÜNK: Történelem. Népelet. Néphagyomány. VII. évfolyam (2013) 2. szám

Megjelenik negyedévente.

Kiadja a Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont.

A Forrásközpont fenntartója: Hargita Megye Tanácsa.

Főszerkesztő: Kolombán Zsuzsánna.

Szerkesztőbizottság: P. Buzogány Árpád, Kovács Árpád, Mihály János, Miklós Zoltán.

ISSN 2067-7367

© A szerkesztőség előzetes értesítése, beleegyezése nélkül tilos a lapban közölt írásokat újra megjelentetni.

A szerkesztőség címe: Székelyudvarhely, 1918. December 1 utca, 9. szám, II. emelet.

A folyóirat megrendelhető a 0266-214440 (Szócs Klára) telefonszámon, illetve az megrendeles@oroksegunk.ro e-mail címen. További információk a www.oroksegunk.ro honlapon találhatóak.

Nyomdai munkálatok: Infopress Group Rt., DTP Stúdió